

УДК 338.48 (477)

С.В.Коробка, к.е.н.,

Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій ім. С.Гжицького,
м. Львів

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК РІЗНОВИД ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Сільський зелений туризм здійснює позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також розширює канали реалізації продукції підсобного господарства селянина. У статті розглядаються актуальні проблеми розвитку сільського зеленого туризму як різновиду підприємницької діяльності в сільській місцевості. Подано перспективи подальшого розвитку зеленого туризму на селі.

Сельский зеленый туризм оказывает положительное влияние на возрождение, сохранение и развитие местных народных обычаев, промыслов, памятников историко-культурного наследия, а также расширяет каналы реализации продукции подсобного хозяйства крестьянина. В статье рассматриваются актуальные проблемы развития сельского зеленого туризма, как вида предпринимательской деятельности в сельской местности. Представлены перспективы дальнейшего развития зеленого туризма на селе.

Rural green tourism is carried out by positive influence on a revival, maintenances and development of native folk customs, trades, sights of history-kultura legacy, and also extends dustings of realization of products of subsidiary economy of peasant. The issues of the day of development of rural green tourism are examined in the article, as to the variety of entrepreneurial activity in rural locality. The prospects of subsequent development of green tourism are given on a village.

Ключові слова: мале підприємництво, підприємництво, зелений туризм, сільська місцевість.

Сучасний стан економічного розвитку України потребує пошуку нових форм господарювання в сільській місцевості. Однією з таких форм може виступати мале підприємництво, оскільки воно максимально поєднує інтереси як виробників так і споживачів продукції. Крім того у розвитку даного сектора економіки зацікавлені всі верстви населення, а особливо сільське. Оскільки, забезпечуючи зайнятість значної частини населення, цим самим формуючи "середній" клас, вони стають фундаментом формування сучасної економічної піраміди. Перспективним проявом підприємницької ініціативи в сільській місцевості є сільський зелений туризм.

Сільський туризм – це діяльність сільського населення, що пов'язана із сільським середовищем, сільським будинком і заняттям. У центрі уваги знаходяться природа і людина. Сільський туризм не має шкідливого впливу на навколишнє середовище, на відміну від масового, і у той же час робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дозволяє використовувати існуючий житловий фонд і не вимагає значних інвестиційних витрат.

Для українського села це ще один спосіб залучення надлишкової робочої сили, яка вивільнилася з сільськогосподарського виробництва. Оскільки, відомо, що малі підприємницькі структури в аграрному секторі економіки України функціонують на принципах самоокупності, самозабезпечення, самостійності у виборі напрямів діяльності і повної відповідальності за результати діяльності. Тому сільський туризм можна вважати одним з перспективних напрямків розвитку підприємництва в сільській місцевості.

Проблема розвитку сільського туризму останнім часом привертає все більше уваги вітчизняних науковців, які, аналізуючи світовий досвід, створюють теоретичну основу розвитку даного виду підприємницької діяльності в Україні. Окремі аспекти сільського зеленого туризму висвітлені у працях відомих учених у галузях права, історії, туризмознавства, соціології, економіки й географії, зокрема: Ю.Алексєєва, В.Євдокименко, А.Корлоль, М.Лендела, В.Мікловди, М.Пітюлича та інших дослідників.

Розвиток сільського туризму як нової форми підприємницької діяльності потребує обґрунтування багатьох аспектів, які мають сприяти подальшому розвитку і забезпечити належний рівень конкуренції, що в ринкових умовах є особливо важливим. Тому основним завданням статті є дослідити і узагальнити основні види сільського туризму, які набули поширення в Україні, та подати пропозиції щодо подальшого їх розвитку.

Люди через зміни умов життя у великих містах-мегаполісах усе далі відходять від природи. Проживання в таких містах призводить до ізоляції людини, почуття самотності, надмірних навантажень на нервову систему, спричинених постійним психологічним напруженням і стресами. Усе частіше мешканці великих міст потерпають від нервових розладів та різних захворювань нервової системи. Тому у них з'являється природне і цілком зрозуміле бажання виїхати на природу, щоб у спілкуванні з нею розвантажити свою нервову систему від негативного впливу, який накопичився в умовах міського проживання.

Наприкінці трудового тижня все більша кількість жителів міст намагається виїхати за його межі – хто на свої дачні ділянки, а хто просто прогулятися парком чи лісом. Батьки вивозять дітей у сільську місцевість, молодь з рюкзаками відправляється на береги річок і озер, у ліси та гори. Вони стають туристами, оскільки бажають бути ближче до природи, скористатися можливістю подихати свіжим повітрям лісів і луків, набратися нових вражень, помилуватися красотою приміських околиць.

Сьогодні найбільш динамічно зростаючим сектором світового туристичного господарства є сфера сільського зеленого туризму [2]. Відпочинок на селі приваблює туристів, які прагнуть хоча б короткий час пожити в екологічно чистій сільській місцевості, поласувати традиційною кухнею, оздоровитися, сільська свобода, яку не дають масові курорти, певна екзотика сільської праці, прагнення показати дітям звідки береться хліб, молоко та інші продукти тощо.

Сільський зелений туризму є новою формою підприємницької діяльності, його можна віднести до сфери малого підприємництва. яке формує ринкове середовище у вітчизняному агропромисловому комплексі. Їх розвиток сприяє створенню нових робочих місць на селі, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу у малі форми сільськогосподарського виробництва, є важливим джерелом формування місцевих бюджетів й бюджетів селянських родин. Вони стають буферною зоною, яка знижує ризики руйнування

потенціалу великотоварного аграрного виробництва.

Мале підприємництво – це будь-яка самостійна, систематична, ініціативна діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова) підприємства та громадян, яка проводиться на власний ризик, з метою реалізації економічних інтересів, де зайнято до 50 працівників, і обсяг виручки від реалізації продукції за рік складає до 10 млн. грн. [2].

Основними функціями малого підприємництва є: формування конкурентного середовища; оперативне реагування на зміни кон'юнктури ринку; розширення сфери застосування в аграрному секторі інновацій; створення робочих місць; формування середнього класу.

Сільський туризм можна вважати підприємництвом, оскільки власники садиб створюють додаткові робочі місця, цим самим зменшуючи безробіття на селі (для прикладу одне ліжко-місце забезпечує роботою у середньому 6-7 місцевих жителів). Надають послуги, пов'язані з проживанням і харчуванням, а також атракції пов'язані зі звичайним побутом сільського жителя (випіканням хліба, рибальством, вечері при вогнищі, участю у польових роботах та святкуванні) за певну плату, що і є прибутком для власників даної садиби.

Сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону [1, с.138-143]. Даний вид туризму, передбачає перебування туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого господарства.

У світі сільський зелений туризм розглядається як альтернатива сільському господарству за розмірами отриманих прибутків. До того ж розвиток інфраструктури сільського туризму не вимагає таких значних капіталовкладень, як інші види туризму, і може здійснюватися за рахунок коштів самих селян без додаткових інвестицій. Скорочення міграції з сіл до міст надасть змогу заощадити значні фінансові й матеріальні ресурси, адже, за підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та розвитку, облаштування в місті вихідця з сільської місцевості в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі [3]. Сьогодні господарі понад 600 садиб із 18 областей України запрошують на відпочинок до своїх садиб.

Основні центри сільського зеленого туризму в Україні тяжіють до рекреаційних центрів: чистих річок, лісових масивів, морського узбережжя, озер та водоймищ, а також до архітектурних комплексів міст та сіл. На сьогоднішній день в Україні умовно можна виділити 2 центри розвитку сільського зеленого туризму – Крим та Карпати (Івано-Франківська, Закарпатська і Львівська обл.). Проте за останні роки збільшується кількість

таких садиб у Чернівецькій, Волинській, Київській, Черкаській, Вінницькій. Набуває популярності в Східній частині України: Запорізькій, Кіровоградській, Дніпропетровській, Донецькій та інших областях.

Для розвитку сільського туризму необхідно забезпечити три важливі умовами, серед яких є: наявність житла для розміщення приїжджих, створення B&B місць ("ліжко і сніданок"), забезпечення дозвілля.

Даний вид туризму набув популярності у таких країнах, як: Італія, Ірландія, Франція, Швейцарія, Австрія, Німеччина. Згідно проведених досліджень приблизно 35% жителів ЄС віддають перевагу відпустці "в селі", уряд ЄС бачить перспективність і позитивність розвитку даного виду туризму в Європі, як в одному з факторів підйому сільської місцевості. Крім того, даний вид туризму залучає значну частку рекреантів і є прибутковим видом підприємницької діяльності.

Проте кожна з перерахованих країн прагне створити власну національну модель розвитку сільського туризму з врахуванням особливостей природи, історико-культурну специфіку, максимально зменшуючи вплив самого туризму на основний вид діяльності. На відміну від звичайного туризму, сільський зелений туризм має свої особливості, серед яких найважливішими є: охорона довкілля; соціальна справедливість; демократія; естетична гармонія.

Позитивний вплив на розвиток сільського зеленого туризму в Україні мають наступні фактори: ріст попиту на відпочинок у сільській місцевості; унікальна історико-етнографічна спадщина українських сіл; багаті рекреаційні ресурси; екологічна чистота сільської місцевості; наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів; традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок; можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо [1, с.138-143].

Розвиток сільського зеленого туризму в Україні стає можливим за рахунок наявності наступних факторів: безцінної природної та історичної спадщини; 15 унікальних природних заповідників; сприятливий клімат, який відрізняється від клімату багатьох країн світу; самобутність етнічної спадщини; 4 млн. незайнятого або частково зайнятого в сільському господарстві; 6,4 млн. житлових будинків потенційно можуть бути використані для сільського туризму; 2/3 сільськогосподарської продукції в особистих селянських господарствах і є проблемами з її збутом тощо.

Основні проблеми, що стоять на шляху розвитку сільського зеленого туризму в Україні є: відсутність дієвого правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму; відсутність механізму раціонального та екологічно-збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму; відсутність маркетингової політики в сфері сільського туризму; низький рівень кадрового забезпечення щодо діяльності в сільському туризмі.

Стратегічною ж метою розвитку сільського зеленого туризму в Україні повинно стати: створення конкурентоспроможного національного продукту не тільки для внутрішнього ринку, а і світового, який здатний задовольнити вибагливого споживача; розширити ринок послуг внутрішнього ринку; забезпечення комплексного розвитку рекреаційних територій та туристичних центрів з врахуванням соціально-економічних інтересів їх населення.

Отже, сільський зелений туризм здійснює позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також розширює канали реалізації продукції підсобного господарства селянина.

Сільський зелений туризм – це відносно нова галузь. Він є корисний як для відпочиваючих, так і для господарів – селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки, також збереженню української духовності, популяризації української культури, поширенню знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, що заслуговує на всіляку підтримку з боку держави.

В подальшому для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні вбачається доцільним: розробити нормативно-правову базу як на державному, так і на регіональному рівні; постійно проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського зеленого туризму та вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму; створити інфраструктури державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму.

Принциповим моментом формування подальшої стратегії розвитку туризму України є питання офіційного визнання місця і ролі цієї галузі в економічній структурі конкретних регіонів, відтак – напрацювання відповідних регіональних комплексних програм.

Список використаних джерел:

1. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І.Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – №1 (6). – С.138-143.
2. Указ Президента “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань регулювання підприємницької діяльності” // Урядовий кур'єр. – 2008. – 7 жовтня.
3. Про затвердження державної програми розвитку туризму на 2002-2010 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 р. №583 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 18. – С.143.
4. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №31. – С.241.
5. Всесвітня туристична організація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.world-tourism.org>.
6. Європейський банк реконструкції та розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.ebrd.com/>.